

Mircea Demetriade (1861-1914) – poetul „Anarhieî”?

A. Răvăşel

2019

Înainte să scoată *Revista Idei* – cea mai longevivă revistă anarhistă de la noi, apărută între 1900-1915 – Panait Mușoiu a scos, alături de prietenul său, Panait Zosin, *Mișcarea socială*, publicație apărută timp de un an, în 1897. La revistă colabora și Mircea Demetriade – poet simbolist, traducător, „stâlp de cafea”, actor și dramaturg – care ne-a lăsat în paginile *Mișcării sociale* cel mai concis și sugestiv program al anarhiștilor români de la acea vreme:

***Bunul trai pentru toți. Pentru toți frumosul. Slobod individul. Slobodă comuna.
Slobodă iubirea, că nu mai e lege!***

De altfel, în anii de început ai mișcării socialiste, Demetriade, „mare revoluționar”, scria și declama prin cafenele unui public pestriț strofe sedicioase închinat Anarhiei, Libertății și... Dinamitei. Era epoca „propagandei prin fapte”, iar poetul, inspirat de figurile atentatorilor anarhiști, dar și cam histrion de felul său, scria versuri revoluționare, îndemnând la răsturnarea stăpânirii, a „altarelor” și-a societății burgheze și visând la „vremea Anarhiei”.

*Cum marea în furtună, lovindu-se de stânci,
Se-nalță și-nghite-n pântece adânci,
Tot ce posedă viață, așa și tu zdrobește
Pe Despoți ce de secole continuu te-asuprește.
Pe popi, pe burghezie și negrele altare
Le schimbă-n cenușă – tot globul să tresară
De spaimă și în Haos rupt în bucăți să sară
Cu tot ce este viață, iar din sfărâmaturi
Să nască altă lume, dar fără intrigi, uri;
Făr’ scepticism, nici egoism și-omor:
În lume să nu fie nici Despoți, nici Popor!
(„Distrugere”)*

*Noi ne vedem în luptă cu voi pe baricade,
Vedem că tirania împunsă de noi cade!
Auzul ni-l izbește-un glas îngrozitor:
„E lupta pentru viață a celui muncitor.”
Și Anarhia iese din ale noastre țeste!
Și mândră, și frumoasă, ea crește fără veste,
Ca antica Minervă, cu gladiul în mână...
(„Dorul Poetului”)*

Panait Mușoiu i-a publicat în *Revista Idei* mai multe poezii, dintre care două le erau dedicate chiar lui Auguste Vaillant și lui Sante Geronimo Caserio, anarhiști ale căror atentate făcuseră vâlvă la acea vreme:

*Tâmpita burghezime se-ndeară, vrând să-l vadă,
Se-nalță eșafodul spre fund, posomorât;
Cu fața zâmbitoare și pasul hotărât,
Martirul Anarhiei străbate prin grămadă...
(„Vaillant”)*

Fascinația lui Demetriade pentru dinamitarzii care aruncau (literal) în aer societatea burgheză era însă una mai degrabă „literară” și „estetică”. Spre deosebire de alți literați – mai ales dintre simbolisții francezi – Mircea Demetriade nu s-a apucat niciodată de studiul chimiei (al celei aplicate, evident), rămânând fidel până la urmă mijloacelor poetice. Și pe bună dreptate. Deși, dacă ar fi să judecăm după poeziile sale, gândul nu l-a ocolit nici pe el.

*Și dinamita să lucreze
Ce rugăminte n-a lucrat;
Pământul să se zbuciumeze
Și să troznească subminat!
(„Cântec fenian”)*

L-a salvat (probabil) de la funestul „studiu” preocuparea pentru alte „substanțe”, dar mai ales pentru aplicațiile lor, ceva mai favorabile explorărilor și sensibilității poetice. Alcoolurile, absintul și hașishul apar mereu în piesele sale de teatru, dar și în poezii, Demetriade nesfiindu-se să le laude virtuțile... emancipatoare.

Alexandru Macedonski i-a făcut „poetului Anarhiei” (de altfel, colaborator important al *Literatorului*) un memorabil portret, în care afecțiunea și admirația sunt greu de separat de veninul sarcasmului. Aspect mai puțin cunoscut, Macedonski era „amic” și cu Panait Mușoiu, scriitorul simbolist fiind cel care i-a sugerat, de fapt, numele *Revistei Ideei*. Revenind la originalul său discipol într-ale poeziei, „poetul rondelurilor” scria în 1901 că:

Mircea Demetriade, în cafeneaua Kübler e fermecător. Vocea-i s-aude din stradă. Glumește, râde, e acerb, e vehement, paradoxal, cum sunt foarte rari, entuziast, dar și „blagueur”, cum zice francezul, sau moftangiu, cum zice românul. Rău la suflet nu e, deși sfâșie pe adversari și câteodată pe prieteni. Îi place să născocască atâtea câte sunt în lună și în stele și apoi să rădă pe socoteala celor care îl cred. Ziua lui începe la trei după-amiază. Până atunci doarme. Se cam codește de poliție, deși e revoluționar mare. În fondul fondului însă nu-i e frică de nimic.

Deși opera sa e una minoră din punct de vedere literar și cu toate că a fost mai degrabă o figură marginală a „mișcării”, Mircea Demetriade rămâne una dintre cele mai interesante personalități ale acelei perioade, inclusiv (sau, poate, mai ales) datorită excentricității sale.

Aderența sa la idealul „Anarhiei” — cu toată înțelegerea sa uneori vădit simplistă și romantizată — a fost una sinceră și de durată. Apropiat și admirator al lui Mircea Rosetti — unul dintre „pionierii” socialismului libertar la noi — Mircea Demetriade făcea parte încă din anii '80 ai secolului al XIX-lea dintr-o misterioasă „lojă anarhistă” numită, în amintirea prietenului dispărut în 1882, tocmai „Mircea Rosetti”. Membrii acestui mic grup anarhist au purtat pentru prima dată pe străzile Bucureștiului (în 1885) flamura roșie, deschizând cortegiul funerar al revoluționarului C. A. Rosetti, tatăl lui Mircea Rosetti. Acestuia din urmă, Demetriade i-a dedicat și o poezie, intitulată sugestiv „Libertății”, care începea cu versurile:

*Națiuni, Jurisprudențe, Temple, falșii voștri zei
Nu vor prețui nimic pentru noi, născuți Atei!
Să le înecăm în sânge, cu neagra Teocrație,
Cu burghezii beți de aur, cu tirani, cu-oligarhie!*

Amiciția și colaborarea cu Panait Mușoiu a durat și ea o vreme, blândul publicist anarhist inspirându-i însă poetului — bântuit, se pare, de ideea răzvrătirii violente — o dispoziție ceva mai potolită și luminoasă. Astfel că poezia pe care i-a dedicat-o acestuia, „Întuneric și lumină”, se sfârșește prin imaginea renașterii vieții și *Anarhiei* din „sânul Libertății”:

*Și-a lor iubire aduce în lume rodnicia,
Din sânul Libertății, va naște Anarhia.*

Mircea Demetriade merită redescoperit și revizitat, cu toate lipsurile sale, cu tot histrionismul și emfaza, care azi ne pot părea ușor prăfuite. El rămâne un poet unic în felul său, probabil unul dintre

puținii scriitori de la noi animați și inspirați în mod direct (și asumat) de idealurile libertare, chiar dacă spre sfârșitul vieții ideile sale par să fi urmat un curs diferit.

Dacă e mai greu să ne regăsim în versurile uneori stângace, în tonul său afectat sau încrâncenat, idealul i-l putem, în schimb, mai lesne înțelege. Și el nu este, până la urmă, decât generosul ideal al egalității și al justiției sociale, născute din solidaritatea oamenilor liberi. Este, până la urmă, vechiul vis al *Anarhiei*:

*Și când am intrat în lume, într-o fierbere de rele:
Unde om pe om se-nșală, unde bunurile mele
Prin muncire, mi se pradă, unde tot e înjosit
Și Natura-i mumă aspră pentru bietul urgisit,
Oh! atunci scârbit fugit-am și-am scornit în a mea minte
Altă lume, ideală, unde om pe om nu minte
Unde fericit trăiește și ferice s-a sfârșit
Lutul nevoind să fie, nici măreț, nici umilit...
(„Deziluzie”)*

A. Răvășel
Mircea Demetriade (1861-1914) – poetul „Anarhie”?
2019

Preluat la 13.01.2022 de la <https://pagini-libere.ro/>

ro.theanarchistlibrary.org